

ב. זעירי, אמר רבי חנינא: כל המורה הלכה בפני רבו נקרא חוטא.

שנאמר: כלבי צפנתי אמרתך, ולא בפי, מפני שהיה רבו קיים [וכדלקמן] — למען לא אחטא לך.

ומייתנין סיעתא לכך שהוא צפן אמרתו מפני רבו:

רב המנונא רמי:

כתיב בתהילים שאמר דוד המלך: "כלבי — צפנתי אמרתך".

ומאידיך כתיב בדברי דוד: "בשרתי צדק [דברי תורה] — בקהל רב".

ופירשה: לא קשיא.

כאן בזמן שעירא היאירי [שהיה רבו, כדכתיב: "עירא היאירי היה כהן [רב] לדוד"] קיים, אז צפן אמרתו בלבו.

כאן בזמן שאין עירא היאירי קיים, אז בישר דוד צדק בקהל רב.

ואגב דמייתנין האי קרא, מייתנין נמי הא:

אמר רבי אבא בר זבדא: כל הנותן מתנותיו לכהן אחר, מביא רעב לעולם.

שנאמר: עירא היאירי היה כהן לדוד. וכי לדוד הוא דהוה כהן, ואילו לכולי עלמא לא הוי כהן?!?

אלא, שהיה דוד משגח לו מתנותיו שצריך ליתן לכהן. וכתיב בתריה: ויהי רעב בימי דוד.

ג. רבי אליעזר אומר: כל המורה הלכה בפני רבו, מורידין אותו מגדולתו, שנאמר, כי אלעזר הכהן הורה הלכות גיעולי נכרים בפני רבו:

ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חקת התורה אשר צוה ד' את משה. אך את הזהב.

הרי אף על גב דאמר להו: לאחי אבא [משה, שהיה אחי אהרן, אבי אלעזר] צוה — כדכתיב: אשר צוה ד' את משה — ואותי לא צוה.

אפילו הכי איענש.

דכתיב, כשנתמנה יהושע למלך ומנהיג: ולפני אלעזר הכהן יעמד ושאל לו במשפט האורים.

ולא אשכחן, דאיצטריך ליה יהושע לאלעזר, להישאל בו באורים ותומים [מהרש"א].

אמר רב לוי: כל דמותיב מלה [המשיב מלה] מורה הלכה קמיה רביה — אזיל לשאול [למיתה] בלא ולד.

שנאמר, כשהורה יהושע הלכה בפני רבו: ויען יהושע בן נון משרת משה, מבחוריו, ויאמר [כיצד יש לנהוג באלדד ובמידד שנתנבאו במחנה]: אדוני משה בלאם! ראויים הם לכך שתכלאם. דהוי ליה כמורה הלכה.

וכתיב בדברי הימים: נון — בנו, יהושע ג-ב-1. בנו! [כלומר: יהושע היה בנו של נון]. ובתר יהושע לא כתב בן, כי מת בלא ולד. (7)

7. והוי מדה כנגד מדה, שלא היה לו בן תלמיד וממלא מקומו — ריטב"א.

וראיה לכך שעל תלמוד תורה הוכיחו, שהרי מיד, כלומר: במלחמת העי שהיתה אחר מלחמה זו, נזהר יהושע מלבטל תלמוד תורה.

שנאמר שם: וילך יהושע בלילה החוא בתוך העם. וכתוב בתורה: וילך יהושע בלילה ההוא בתוך העמק.

ואמר רבי יוחנן: מלמד שלן בעומקה של הלכה [גירסת הב"ח] בתוך העם.⁽⁸⁾

והשתא ילפינן מהכא שביטל את העם מפריה ורביה, שהרי הטעם שביטלם מתלמוד תורה, מפני שהיו אורבין על העיר בלילה. וממילא לא החזירו את הארון — שהיו נושאים עמם במלחמה — למקומו. והמירי: דכל זמן שארון ושכינה שרויין שלא במקומן — אסורין בתשמיש המטה.

אמר רבי שמואל בר אבונא, משמיה דרב: גדול תלמוד תורה יותר מהקרבת תמידין. דהא חזינן דאמר ליה המלאך ליהושע: על של "עתה באתי", ולא על ביטול התמיד.

הרי שתלמוד תורה גדול מהקרבת תמידין.

אמר רב ברונא אמר רב: כל הישן בקילעא [בחדר] שאיש ואשתו שרויין בה, ומתוך כך בושין הימנו, עליו הכתוב אומר: נשי עמי תגרשון מבית תענוגיה.

ואמר רב יוסף: לא נצרכא אלא אפילו באשתו נדה, כי בושין ממנו לדבר דברים שבצינעא בינו לבינה [רבינו יהונתן, מהרש"א. וראה ריטב"א].

ופליגא — הא דאמר רב לוי, שנענש יהושע על שהורה הלכה בפני רבו — דרבי אבא בר פפא.

דאמר רבי אבא בר פפא: לא נענש יהושע — להיות עירי — אלא בשביל שביטל את ישראל לילה אחת מפריה ורביה, ועל כן נענש מדה כנגד מדה [ריטב"א ור"ן].

שנאמר: ויהי בהיות יהושע ביריחו [סמוך ליריחו, כשהיה צר על העיר], וישא עיניו וירא והנה איש עמד לנגדו וחרבו שלופה בידו. וילך יהושע אליו, ויאמר לו: הלנו אתה, אם לצרינו?

ויאמר: לא, כי אני שר צבא ה', עתה באתי!

ומדכתיב "וחרבו שלופה בידו" מכלל דלפורענות בא.

ומדקאמר "עתה באתי", דהיינו על עבירה של עכשיו. מכלל, דהיתה עוד עבירה.

ועל כרחך, הכי אמר לו ליהושע: אמש, כלומר: לפנות ערב זה, ביטלתם תמיד של בין הערבים [שהיו הכהנים טרודים בנשיאת הארון שיוצא עמהם למלחמה — ריטב"א מגילה ג.]. ועכשיו משחשיכה, שהוא זמנם לתלמוד, שאינם עסוקים במלחמה שהיא ביום, ביטלתם [אתם מבטלים] תלמוד תורה.

אמר שאל לו יהושע: על איזה מהן מהעבירות באת?

אמר לו על של "עתה" באתי, דהיינו על ביטול תלמוד תורה.

8. כתב בתורת חיים שאף במלחמת יריחו למד

יהושע, אלא שלא לן "בעומקה של הלכה".

רבא אמר: אם אשתו נדה היא — תבא עליו
ברכה, שמשמרן מאיסור.

ודוחה הגמרא את דברי רבא.

ולא היא! דעד האידנא — מאן נטריה [וכי
עד עכשיו מי שמרן מאיסור], נמצא שלא
הועיל דבר בשמירתו?!

ההוא מבואה [מבוי] דהוה דייר ביה לחמן
[ויש גורסים: חמן] בר ריסתק [נכרי שכך
שמן].

אמרו ליה הישראלים שהיו דרים עמו
במבוי: אוגר לן רשותך! בקשוהו להשכיר
להם רשותו, שלא יאסור עליהם בשבת!

לא אוגר להו. לא רצה להשכיר להם.

אתו, באו, אמרו ליה, וסיפרו זאת לאביי.

אמר להו אביי: זילו, לכו, ובטילו רשותיכו
לגבי אחד מבני המבוי, והוה ליה יחיד
במקום נכרי.

ויחיד במקום נכרי — לא אסר, וכרבי
אליעזר בן יעקב בריש פירקין, דבעינן שני
ישראלים.

אמנם, לא הועילה להם ביטול רשותם, אלא
לטלטל כלים מבית זה שנתבטל לו —
למבוי, וכן לטלטל במבוי כלים ששבתו

בתוך המבוי [שאסור, בלי שתופי
מבואות].⁽⁹⁾

אמרו תמהו ליה לאביי: מידי הוא טעמא
הרי הטעם שאחד במקום נכרי מותר, אינו
אלא משום דלא שכיח דיירי ישראל אחד
עם הנכרי, היות שחושש היחיד על חייו
מפני הנכרי. ואילו הכא, שהם רבים הא
קדיירי, שכיח שדיירי, וכיצד יועיל להם
ביטול הרשות?!

אמר להו אביי: השתא נמי לא שכיחא הוא.
דכל בטולי רשותיהו גבי חד — מילתא
דלא שכיחא הוא.

ומילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן.⁽¹⁰⁾

אזל רב הונא בריה דרב יהושע, אמרה
לשמעתא דאביי — דסגי בביטול רשות
לגבי חד — קמיה דרבא.

אמר ליה רבא:

אם כן, ביטלת תורת עירוב מאותו מבוי. α-TU

שהרי הרואים, רואים אותם חלוקים בדירין,
וסבורים שלא ביטלו כולם רשותם אצל
אחד, ומוציאין ומטלטלין שם בלא עירוב
— מאירי.

אמר ליה [ר"ח]: דמערבי עירוב חצירות, אף
על גב דלא מהני.

וראה עוד בגאון יעקב.

ובמלחמת העי תיקן דבר זה.

10. וכתב הריטב"א לקמן סה ב, דאף על גב
דבמנתיתין איתא דלרבי אליעזר בן יעקב בעינן
שנים "אוסרין זה על זה", והכא שביטל רשותו
הרי "אין אוסרין זה על זה". ותיפוק ליה דמותר
גם בלי הטעם דמילתא דלא שכיחא היא?

9. אבל אסור למבטלין לטלטל מבית המבטלין
למבוי, כיון שלא נשתתפו אלא ביטלו רשותם,
רש"י.

וכתב המאירי: העצה היתה, שכאשר יצטרך
כל אחד מהם להוציא — יבטלו לו רשותם.